

Prof. UAM dr hab. Tadeusz Gadkowski

Zakład Prawa Międzynarodowego i Organizacji Międzynarodowych

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

**Ocena dorobku naukowego Pani dr Dagmary Kuźniar
przygotowana na potrzeby postępowania habilitacyjnego prowadzonego na
Wydziale Prawa Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie**

Obowiązujący w odniesieniu do przedmiotowej procedury habilitacyjnej stan prawny, a mianowicie art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789) oraz rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2018 r., poz. 261) określa następujące warunki, jakie powinien spełnić kandydat do stopnia naukowego doktora habilitowanego: posiadanie stopnia naukowego doktora, wykazanie się osiągnięciami naukowymi uzyskanymi po otrzymaniu stopnia doktora, wniesienie znacznego wkładu w rozwój uprawianej dyscypliny naukowej oraz wykazanie się istotną aktywnością naukową. W związku z tym i uwzględniając przepisy rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r., w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. z 2011 r., nr 196, poz. 1165), zasadniczym zadaniem recenzenta powołanego w tym postępowaniu habilitacyjnym postanowieniem Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 3 września 2019 r. jest udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy kandydatka wypełniła wszystkie, stawiane przez te przepisy warunki, a zwłaszcza czy podlegający ocenie jej dorobek naukowy może zostać uznany za spełniający warunki w nich określone. Niżej zostaną więc sformułowane uwagi na potrzeby postępowania habilitacyjnego dr Dagmary Kuźniar, prowadzonego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, które będą stanowiły odpowiedź na te pytania.

1. Stopień naukowy doktora nauk prawnych.

Pani dr Dagmara Kuźniar jest absolwentką studiów prawniczych – tytuł zawodowy magistra prawa uzyskała w 1996 r. na podstawie odbytych studiów wyższych magisterskich na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej (Filia w Rzeszowie). Stopień naukowy doktora nauk prawnych uzyskała na podstawie uchwały Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie z 17 maja 2006 r. Jej rozprawa doktorska pt. *Odpowiedzialność międzynarodowa jednostki w świetle Statutu Międzynarodowego Trybunału* została przygotowana pod kierunkiem dr hab. Elżbiety Dyni, a recenzentami w tym przewodzie doktorskim byli: dr hab. Maria Kenig-Witkowska i dr hab. Anna Przyborowska-Klimczak. Od 1 października 2006 r. habilitantka jest adiunktem w Zakładzie Prawa Międzynarodowego i Prawa Europejskiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Oznacza to, że pierwszy ustawowy warunek, określony w postanowieniach art. 16 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, wymagany do wszczęcia przewodu habilitacyjnego, został przez dr Dagmarę Kuźniar spełniony.

2. Ocena osiągnięć naukowych uzyskanych po otrzymaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

2.1. Dorobek naukowy dr Dagmary Kuźniar.

Po zapoznaniu się z dorobkiem naukowym dr Dagmary Kuźniar – kandydatki do uzyskania stopnia naukowego doktora habilitowanego – należy już w tym miejscu stwierdzić, że przygotowany i opublikowany po doktoracie dorobek habilitantki jest wielowątkowy. Należy przy tym zauważyć i podkreślić zauważalny rozwój naukowy habilitantki w okresie po uzyskaniu przez nią stopnia naukowego doktora nauk prawnych, zarówno gdy idzie o różnicowanie tematyczne podejmowanej i prezentowanej problematyki badawczej, jak również zauważalny rozwój ilościowy publikowanych prac naukowych. Poza wskazanym przez habilitantkę osiągnięciem naukowym dorobek ten obejmuje współredakcję trzech monografii (jedna z nich przyjęta do druku), autorstwo i współautorstwo 25 artykułów w czasopiśmie naukowych i w recenzowanych monografiach i innych pracach zbiorowych, z czego 18 zostało przygotowanych i opublikowanych po uzyskaniu przez habilitantkę w roku

2006 stopnia naukowego doktora, jak również 7 innych publikacji, w ramach których znajdujemy zwłaszcza: recenzję monografii naukowej, wstępy do prac zbiorowych oraz sprawozdania pokonferencyjne.

Dokonując oceny tego dorobku należy sformułować kilka najważniejszych spostrzeżeń, które będą właściwie oddawały jego charakterystykę. Po pierwsze – dorobek ten, nawet jeżeli nie jest obszerny ilościowo i nie znajdujemy go w renomowanych czasopismach naukowych, należy uznać za znaczący na aktualnym etapie rozwoju kariery naukowej habilitantki. Po drugie – pomimo wyraźnego ukierunkowania problematyki badawczej habilitantki na w pierwszym etapie jej naukowego rozwoju na szczegółowe obszary i zagadnienia międzynarodowego prawa karnego – jest to dorobek tematycznie zróżnicowany, co bez wątpienia świadczy o rozwijających się zainteresowaniach naukowych autorki w okresie po uzyskaniu przez nią stopnia naukowego doktora nauk prawnych. Po trzecie wreszcie – jest to dorobek, który sprawia, że nazwisko autorki stało się rozpoznawalne w środowisku naukowym, zwłaszcza w dziedzinie międzynarodowego prawa lotniczego i kosmicznego oraz międzynarodowego prawa karnego. Należy wyrazić przekonanie, że dla każdego badacza tej problematyki, badania naukowe dr Dagmary Kuźniar i jej dorobek publikacyjny w tym zakresie stanowią i będą stanowiły istotną i konieczną do wykorzystania inspirację badawczą. Stanowisko to nieco osłabia fakt braku cytowań publikacji habilitantki według bazy WoS.

Tak zarysowany dorobek naukowy habilitantki, osiągnięty po uzyskaniu przez nią stopnia naukowego doktora nauk prawnych, jest rozbudowany tematycznie. Autorka podejmowała i realizowała w tym okresie zróżnicowaną i wielowątkową problematykę badawczą, mającą zarówno odpowiedni walor teoretyczny, jak i odpowiadającą na potrzeby praktyki, zwłaszcza w procesie implementacji międzynarodowego prawa karnego oraz międzynarodowego prawa lotniczego i kosmicznego. Tę wielowątkową problematykę badawczą habilitantki można scharakteryzować w kilku wyraźnie zarysowanych i podkreślonych w autoreferacie obszarach badawczych.

Nie ulega wątpliwości, że pomimo kontynuowania przez habilitantkę – w okresie po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych – badań nad problematyką międzynarodowego sądownictwa karnego, dokonała ona w swoich badaniach zasadniczego i przewartościowania i zwróciła szczególną uwagę na nowe obszary badawcze, spośród których wyróżniają się: międzynarodowe prawo lotnicze i kosmiczne oraz szeroko rozumiane międzynarodowe prawo migracyjne. Trafność wyboru tej interesującej i ważnej problematyki

badawczej nie budzi żadnych wątpliwości i dobrze świadczy o odpowiedzialnym podejściu habilitantki do podejmowania i realizowania ambitnych zamierzeń badawczych.

To właśnie te cztery zasygnalizowane wyżej obszary badawcze (międzynarodowe prawo karne, międzynarodowe prawo migracyjne, międzynarodowe prawo lotnicze, międzynarodowe prawo kosmiczne) habilitantka wskazała w swoim autoreferacie i przypisała do nich publikacje, składające się na zasygnalizowany wyżej jej dorobek naukowy. Dorobek ten omówię, biorąc pod uwagę walory naukowe tych publikacji, co będzie determinowało kolejność referowanych obszarów badawczych.

W mojej ocenie najszerszy i dominujący w kilku ostatnich latach obszar badawczy dr Dagmary Kuźniar obejmuje zróżnicowaną, często bardzo szczegółową i wymagającą dobrych kompetencji badawczych problematykę międzynarodowego prawa kosmicznego. Pomimo tego, że problematyka ta doczekała się już znaczących publikacji w polskiej nauce prawa międzynarodowego (Z. Galicki, Ł. Kułaga, K. Myszona-Kostrzewa, L. Łukaszuk, M. Polkowska), habilitantka skoncentrowała się w swoich badaniach na dwóch zwłaszcza, konkretnych, szczegółowych i aktualnych zagadnieniach tego prawa. Pierwsze z nich, związane z prowadzonym przez państwa wyścigiem zbrojeń w kosmosie, obejmuje problematykę militaryzacji kosmosu. Problematyka ta została przez autorkę zaprezentowana w kontekście zasady pokojowego wykorzystania przestrzeni kosmicznej, a nawet szerzej – w kontekście spójnego reżimu prawnego, w ramach którego znajdujemy wszystkie inne zasady określające status prawny przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich. W konsekwencji tych rozważań autorka – rozważając różne aspekty militaryzacji czynnej kosmosu – sformułowała postulat przyjęcia umowy międzynarodowej ustanawiającej zakaz umieszczania i używania w przestrzeni kosmicznej i na ciałach niebieskich broni jakiegokolwiek rodzaju. Jest to perspektywa habilitantki, w jakiej widzi ona – krytycznie oceniając dotychczasowy proces militaryzacji kosmosu – przyszłą współpracę państw w odniesieniu do obszaru stanowiącego wspólne dziedzictwo ludzkości. Jest oczywiste, że rolą nauki prawa międzynarodowego jest proponowanie rozwiązań legislacyjnych w zakresie kodyfikacji i stopniowego rozwoju tego prawa i habilitantka umiejętnie to czyni, ale realizacja takich postulatów w obszarze współpracy o której pisze jest z równie oczywistych względów niezwykle trudna. Spośród prac, w których autorka referuje tę problematykę na wyróżnienie zasługują następujące: *Kilka uwag o militaryzacji kosmosu w świetle regulacji międzynarodowego prawa kosmicznego*, Studia Prawnoustrojowe 2017, nr 38, *Broń w kosmosie – problem wciąż nierozwiązany (kilka uwag na tle praktyki traktatowej państw)*, w: E. Dynia, A. Marcisz-Dynia (red.), *Prawne i techniczne aspekty wykorzystania przestrzeni powietrznej i kosmicznej*, Rzeszów 2018 oraz

Organizacja Narodów Zjednoczonych wobec problemu militaryzacji kosmosu, w: E. Cała-Wacinkiewicz (red.), *Prawo międzynarodowe – idea a rzeczywistość*, Warszawa 2018 (tę ostatnią pracę, opublikowaną już w Wydawnictwie C. H. Beck habilitantka mylnie wykazała w autoreferacie jako przyjętą do druku). W ramach swoich wcześniejszych badań nad międzynarodowym prawem kosmicznym habilitantka zasygnalizowała również problematykę ochrony środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich, którą zasadniczo rozbudowała w monografii wskazanej przez nią jako osiągnięcie naukowe zgodnie z art. 16 ust. 2 pkt 1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki, a która będzie niżej przedmiotem oddzielnej oceny. Dość obszerne, chociaż w swojej treści ogólne rozważania habilitantki z tej dziedziny znajdujemy w opracowaniu: *Międzynarodowe standardy dotyczące ograniczania śmieci kosmicznych – zarys problematyki*, w: E. Mreńca, K. Myszone-Kostrzeva, P. B. Zientarski (red.), *Prawne aspekty działalności kosmicznej*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2019. Natomiast w dwóch kolejnych opracowaniach, opublikowanych w recenzowanych monografiach; *Organizacja Narodów Zjednoczonych a ochrona środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich*, w: E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Nowakowska-Matusecka, A. Przyborowska-Klimczak, W. Staszewski (red.), *System Narodów Zjednoczonych z polskiej perspektywy*, Warszawa 2017 i *Problem space debris – od soft law do norm prawnie wiążących ?*, w: B. Kuźniak, M. Ingelevic-Citak (red.) *Ius cogens, soft law – dwa bieguny prawa międzynarodowego publicznego*, Kraków 2017 habilitantka zasygnalizowała podstawowe problemy międzynarodowe wiążące się z ochroną środowiska tych obszarów, postulując kierunki przechodzenia w tej dziedzinie od *soft* do *hard law*. Chociaż w tych publikacjach autorka zarysowała tylko tę równie ważną, co skomplikowaną problematykę badawczą, to uczyniła to w sposób, który świadczy nie tylko o znajomości szczegółowej problematyki międzynarodowego prawa kosmicznego i międzynarodowego prawa ochrony środowiska, ale również o znajomości ogólnej problematyki źródeł prawa międzynarodowego. W tej skomplikowanej i wielowątkowej materii badawczej należy docenić każdy wkład wniesiony do dyskusji naukowej, nawet jeżeli nie jest on szczególnie rozbudowany, ale – tak jak w przypadku habilitantki – stanowi on podstawę do dalszych, znacznie bardziej pogłębionych badań, zaprezentowanych przez nią w opublikowanej w bieżącym roku monografii.

Z omawianym wątkiem badawczym habilitantki w zakresie międzynarodowego prawa kosmicznego w naturalny niejako sposób związany jest drugi wątek jej aktywności badawczej, jakim jest międzynarodowe prawo lotnicze. Efektem jej badań w tej dziedzinie są

jednak tylko 3 publikacje z lat 2016 -2017, które w znacznej mierze nawiązują do praktyki funkcjonowania instytucji i mechanizmów określonych w normach międzynarodowych, czy to w odniesieniu do transportu lotniczego osób podlegających ekstradycji, czy to prawa do odszkodowania w międzynarodowym ruchu lotniczym, zwłaszcza w przypadku odmowy przyjęcia pasażera na pokład albo odwołania lub opóźnienia lotu. Obrazują to tytuły tych publikacji: *Tranzyt lotniczy osoby ekstradowanej w świetle prawa międzynarodowego*, w: E. Dynia, D. Kuźniar-Kwiatek (red.), *Międzynarodowe prawo lotnicze, kosmiczne i technologie*, Rzeszów 2016 (publikacja przygotowana we współautorstwie); jak również opublikowane w ramach przeglądu prawa i orzecznictwa: *Opóźnienie lotu a prawo do odszkodowania na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiającego wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów – przegląd wybranego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE*, Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny 2016, nr 2(5) oraz *Wytyczne interpretacyjne Komisji Europejskiej dotyczące zdarzeń nadających prawa na podstawie rozporządzenia (WE) nr 261/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lutego 2004 r. ustanawiającego wspólne zasady odszkodowania i pomocy dla pasażerów w przypadku odmowy przyjęcia na pokład albo odwołania lub dużego opóźnienia lotów*, Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny 2017, nr 2(2). W wymienionych publikacjach, pozbawionych wątków i aspektów teoretycznych, znajdujemy analizę i omówienie regulacji normatywnych w dziedzinach określonych w ich tytułach.

W ramach trzeciego, wyraźnie odbiegającego tematycznie od zarysowanych wyżej obszarów badawczych pola zainteresowań dr Dagmary Kuźniar, znajdują się natomiast publikacje z zakresu problematyki międzynarodowego prawa migracyjnego. Publikacje te nawiązują w znacznej mierze do szerszego, będącego przedmiotem ożywionej i wielowątkowej dyskusji zagadnienia, jakim jest kryzys uchodźczy i polityka azylowa Unii Europejskiej. Ten obszar badawczy również nie był przez habilitantkę prezentowany nazbyt szeroko, jako że efektem jej badań w tym zakresie są w istocie tylko 2 publikacje przygotowane we współautorstwie: *Ochrona uchodźców w świetle polityki azylowej Unii Europejskiej*, w: S. Pelc (red.), *Prawa człowieka w kontekście sytuacji uchodźców w Europie*, Rzeszów 2014 oraz *Wspólny Europejski System Azylowy – założenia i perspektywy*, w: A. M. Kosińska (red.), *W obliczu kryzysu. Przyszłość polityki azylowej i migracyjnej Unii Europejskiej*, Lublin 2017. W obu tych publikacjach habilitantka – eksponując wątek ochrony uchodźców – zaprezentowała podstawową problematykę Wspólnego Europejskiego Systemu

Azylowego, przedstawiając zarówno jego założenia, jak również perspektywy rozwoju. Szczególnie interesujące są spostrzeżenia autorki na temat oceny rozwiązań unijnych w ramach tego systemu i uwagi odnośnie do podniesienia unijnych standardów ochrony w kontekście standardów funkcjonujących w ramach krajowych systemów azylowych państw członkowskich, sformułowane w oparciu o stanowisko instytucji UE: Komisji Europejskiej i Trybunału Sprawiedliwości UE. Znajdujemy w nich również obiektywną, często surową, ale uzasadnioną krytykę przebiegu procesu transpozycji kluczowych regulacji unijnych w tym zakresie, jak również krytykę braku skutecznego i solidarnego działania państw członkowskich w kontekście kryzysu uchodźczego

Na koniec tego fragmentu uwag recenzyjnych należy nawiązać do czwartego obszaru badawczego dr Dagmary Kuźniar, wykazanego w autoreferacie, a stanowiącego rozwinięcie jej wcześniejszych badań w dziedzinie międzynarodowego prawa karnego. W dorobku habilitantki z tej dziedziny jej naukowych zainteresowań znajdujemy prace poświęcone: po pierwsze – funkcjonowaniu Międzynarodowego Trybunału Karnego oraz: po drugie – instytucjonalnym i proceduralnym rozwiązaniom zapewniającym egzekwowanie karnej odpowiedzialności jednostki na gruncie międzynarodowego prawa karnego. W publikacjach nawiązujących do funkcjonowania MTK autorka odnosiła się zwłaszcza do praktycznych aspektów funkcjonowania określonych w statucie Trybunału rozwiązań proceduralnych, dokonując ich oceny z tego punktu widzenia i formułując w związku z tym konkretne oceny *de lege lata* oraz postulaty *de lege ferenda*. Interesującym wątkiem rozważań habilitantki w tej dziedzinie jest bardzo interesująca, ale równie kontrowersyjna problematyka roli organów pozasądowych w postępowaniu przed MTK, jak również problematyka niepożądanego, a implikowanego zwykle przestankami *stricto* politycznymi, dystansu niektórych państw wobec Trybunału i jego jurysdykcji, co w konsekwencji skutkuje brakiem uniwersalnego charakteru prawnomiędzynarodowej podstawy jego funkcjonowania. Problematykę tę habilitantka zaprezentowała zwłaszcza w następujących publikacjach: *Międzynarodowy Trybunał Karny w systemie Narodów Zjednoczonych – rola Rady Bezpieczeństwa ONZ w postępowaniu przed MTK*, w: A. Kozłowski, B. Mielnik (red.), *Odpowiedzialność międzynarodowa jako element międzynarodowego porządku prawnego*, Wrocław 2009, *Rola Unii Europejskiej w budowaniu i umacnianiu pozycji Międzynarodowego Trybunału Karnego*, w: L. Brodowski, D. Kuźniar-Kwiatek (red.), *Unia Europejska a prawo międzynarodowe. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesor Elżbiecie Dyni*, Rzeszów 23015 oraz *Międzynarodowy Trybunał Karny – przeszłość, terażniejszość, przyszłość*, w: E. Leniart, R. Świrgoń-Skok, W. P. Wlazlak (red.), *Sądownictwo w Europie w XIX i XX wieku*, Rzeszów 2016 (ten ostatni artykuł

przygotowany we współautorstwie). Natomiast w ramach drugiego nurtu badań nad problematyką międzynarodowego prawa karnego habilitantka zaprezentowała interesujące rozważania odnośnie do instytucji ekstradycji, zwłaszcza w jej warstwie materialno – prawnej. Zaprezentowała proces ewolucji tej instytucji w odpowiedzi na potrzeby współpracy międzynarodowej i dokonała oceny skuteczności najważniejszych instrumentów stosowanych w obrocie ekstradycyjnym. Zwróciła również uwagę na konieczność relatywizacji zasad, na których tradycyjnie oparta jest instytucja ekstradycji i które określają ramy jej realizacji w praktyce. Warto również zwrócić uwagę na rozważania habilitantki odnośnie do „bliźniaczych” niejako w stosunku do ekstradycji instytucji stosowanych w obrocie międzynarodowym, jakimi są: dostarczenie do Międzynarodowego Trybunału Karnego i Europejski Nakaz Aresztowania. Ten nurt badań habilitantki obrazują zwłaszcza następujące publikacje: *Ekstradycja a dostarczenie w prawie międzynarodowym*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego 2010, Seria Prawnicza – Prawo 9, nr 64, *Polityczny charakter przestępstw jako negatywna przesłanka ekstradycji*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego 2011, Seria Prawnicza – Prawo 10, nr 71 oraz *Ekstradycyjny charakter przestępstw*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego 2017, Seria Prawnicza – Prawo 21, nr 97.

Oceniając dorobek naukowy habilitantki nie można pominąć faktu współredagowania przez nią trzech obszernych prac zbiorowych: L. Brodowski, D. Kuźniar-Kwiatek (red.), *Unia Europejska a prawo międzynarodowe. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesor Elżbiecie Dyni*, Rzeszów 2015; E. Dynia, D. Kuźniar-Kwiatek (red.), *Międzynarodowe prawo lotnicze, kosmiczne i technologie*, Rzeszów 2016 oraz L. Brodowski, D. Kuźniar (red.), *Prawo narodów do samostanowienia w teorii i praktyce międzynarodowej* (praca przyjęta do druku w Wydawnictwie Naukowym Uniwersytetu Rzeszowskiego). W każdej z tych recenzowanych monografii autorka opublikowała swoje teksty, do których nawiązałem wyżej. Zawsze jest tak, że redakcja, albo współredakcja recenzowanej monografii naukowej z tekstami uznanych autorów stanowi dla młodego badacza szczególne wyzwanie, a jeżeli dzieło takie kończy się powodzeniem, jest to znaczące wydarzenie w jego rozwoju naukowym. Tak też należy ocenić wymieniony dorobek redakcyjny habilitantki.

W opinii recenzenta dorobek naukowy dr Dagmary Kuźniar po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych, nawet jeżeli nie jest to dorobek obszerny ilościowo, a prace ten dorobek stanowiące nie zostały opublikowane w renomowanych czasopismach naukowych oznacza, że habilitantka prowadziła na tym etapie rozwoju jej kariery naukowej istotną działalność naukową, wybierając dziedziny swoich badań ukierunkowane zwłaszcza

na potrzeby praktyki międzynarodowej i osiągając w tych dziedzinach dorobek znaczący co oznacza, że ocena tego dorobku może być i jest pozytywna. Nawet jeżeli autorka nie rozwijała w swoich pracach ugruntowanych konstrukcji teoretycznych w tych dziedzinach, które stanowiły wyróżnione wyżej obszary jej badań, to z powodzeniem dokonywała solidnej, szczegółowej analizy regulacji normatywnych pod kątem rzeczywistych potrzeb praktyki. Należy też podkreślić, że habilitantka potrafi dobrze prezentować prawo w działaniu i dokonywać jego krytycznej oceny. Kompetencje habilitantki w zakresie analizy i interpretacji regulacji normatywnych w podejmowanych i realizowanych przez nią obszarach badawczych nie budzą istotnych wątpliwości, a świadczy o tym dobitnie szeroki i zwykle szczegółowy zakres takiej analizy i interpretacji, jaką znajdujemy w jej publikacjach.

Biorąc pod uwagę powyższe, ocena dorobku naukowego dr Dagmary Kuźniar, przygotowanego i opublikowanego po uzyskaniu przez nią stopnia naukowego doktora nauk prawnych, jest pozytywna.

2.2. Ocena wskazanego osiągnięcia naukowego zgodnie z art. 16 ust. 2 pkt 1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.

Zgodne z postanowieniami art. 16 w ust. 2 p. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki osiągnięciem naukowym może być zarówno samodzielne dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, jak i monotematyczne cykle publikacji lub część pracy zbiorowej, pod warunkiem, że opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Dr Dagmara Kuźniar wskazała jako takie osiągnięcie swoją monografię pt. *Ochrona środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich. Studium prawnie międzynarodowe*, opublikowaną w Wydawnictwie Uniwersytetu Rzeszowskiego w roku 2019 (ss. 2388, ISBN 978-83-7996-657-8).

Wskazana przez habilitantkę monografia stanowi przykład dzieła naukowego, będącego rezultatem bardzo szczegółowych badań autorki nad obszerną i wielowątkową problematyką międzynarodowego prawa kosmicznego, a zwłaszcza nad szczegółową problematyką ochrony środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich, zwłaszcza pod kątem kształtowania się normatywnych – zarówno traktatowych, jak i pozatraktatowych – prawnomiędzynarodowych standardów takiej ochrony. Należy podkreślić, że badania te dobrze odzwierciedlają najważniejszą płaszczyznę szerokich zainteresowań naukowych

habilitantki w dziedzinie międzynarodowego prawa kosmicznego, podejmowanych przez nią i realizowanych w ostatnich latach. Problematyka badań została trafnie dobrana, zwłaszcza w sytuacji braku w polskiej literaturze prawa międzynarodowego monografii tak kompleksowo regulującej zagadnienie, które trafnie odzwierciedla tytuł książki nawet przy założeniu, że w regulacjach normatywnych tego prawa nie znajdujemy pojęcia „środowisko przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich”.

Na ocenę kompetencji badawczych i warsztatu naukowego autorów prac przygotowywanych w ramach procedury uzyskiwania stopnia naukowego w znaczący sposób powinna wpływać umiejętność właściwego sformułowania celu pracy i postawienia konkretnej hipotezy (lub hipotez) badawczej. Niestety, nie wszyscy autorzy takich prac konstruują wstęp, czy wprowadzenie w taki sposób, aby jednoznacznie i w sposób nie budzący żadnych wątpliwości umiejętności te zaprezentować. We wstępie do ocenianej monografii, jak również w autoreferacie habilitantki, nie znajdujemy wyraźnie i jednoznacznie zakreślonego celu badań, a idąc dalej – hipotez badawczych, które mogłyby zostać zweryfikowane w treści pracy. Habilitantka przyjęła niejako „zastępcze” rozwiązanie oznaczające, że zakreśliła na s. 15 wstępu obszar badawczy, obejmujący przestrzeń kosmiczną i ciała niebieskie jako istotną część środowiska, w obrębie którego zaplanowała analizę skupioną na: *„zasadności ochrony środowiska kosmosu, możliwości konstruowania prawnych ram tejże ochrony w oparciu o dorobek międzynarodowego prawa kosmicznego i międzynarodowego prawa środowiska oraz na kierunku szeroko pojętej praktyki międzynarodowej poza regulacjami traktatowymi*. Zakreślony w ten sposób – moim zdaniem dosyć niejasno i językowo mało precyzyjnie – przedmiot analizy, stał się dla autorki punktem wyjścia dla realizacji kilku zadań badawczych, umożliwiających udzielenie odpowiedzi na zasadnicze pytanie: *„...czy współczesne prawo międzynarodowe publiczne dysponuje odpowiednimi i wystarczającymi regulacjami, w oparciu o które można byłoby chronić środowisko przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich przed szkodliwą działalnością państw”*. W takim właśnie kontekście należy rozumieć właściwy cel badań habilitantki, jako że postanowiła ona wykazać: *„na ile aktualnie obowiązujące postanowienia międzynarodowego prawa kosmicznego mogą być przydatne w rozwiązywaniu problemów wiążących się z zanieczyszczeniem kosmosu, jaka rolę może odegrać pozatraktatowa praktyka państw w tym przedmiocie i na ile jest możliwe stosowania podstawowych zasad międzynarodowego prawa środowiska do ochrony przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich.”*Należy żałować, że autorka nie kierowała się klasycznymi założeniami metodologicznymi, przez co nie tylko wstęp do jej monografii jest uboższy o właściwą i pożądaną treść, która przecież przydaje pracom

naukowym odpowiednio wysokiego poziomu, ale same rozważania merytoryczne w ramach pracy sprawiają wrażenie mniej uporządkowanych.

Metodologia przygotowywania pracy na stopień naukowy wymaga również właściwego wykorzystania podstawowych metod badawczych, co dla niektórych autorów stanowi poważne wyzwanie. Habilitantka wyraźnie zaznaczyła we wstępie, że realizacja zaplanowanych przez nią badań wymagała zastosowania i równoległego wykorzystania kilku uzupełniających się metod badawczych. Jest oczywiste, że metodą badawczą, która jest najczęściej wykorzystywana w nauce prawa jest metoda dogmatyczna, bez której nie jest możliwa analiza źródeł prawa międzynarodowego. Musi ona jednak uwzględniać specyfikę prawa międzynarodowego, a zwłaszcza specyfikę jego źródeł. Analiza źródeł prawa międzynarodowego wymaga w pierwszej kolejności ustalenia ich treści, a to zadanie jest znacznie bardziej skomplikowane, aniżeli przy analizie norm prawa krajowego. Zadanie to jest trudne nie tylko w odniesieniu do norm, jakie znajdujemy w umowach międzynarodowych, ale przede wszystkim w odniesieniu do norm zwyczajowych oraz ogólnych zasad prawa międzynarodowego. W tym ostatnim przypadku niezbędna jest rekonstrukcja ich treści w oparciu o inne normy prawne oraz praktykę państw i innych podmiotów prawa międzynarodowego. Praktykę tę odzwierciedla w znacznej mierze orzecznictwo sądów międzynarodowych, które ma istotne znaczenie dla badań prowadzonych w każdej dziedzinie prawa międzynarodowego, a które autorka – jak to zaznaczyła we wstępie – stosowała posiłkowo. Trudno sobie wyobrazić osiągnięcie zamierzonego celu badań bez zastosowania również metody prawnoporównawczej i historycznej. W tym kontekście należy podkreślić, że habilitantka, jako autorka publikacji z zakresu zróżnicowanej problematyki prawa międzynarodowego, potrafi łączyć i stosować w praktyce swoich badań wszystkie niezbędne dla prac prawniczych metody badawcze. Cieszy zwłaszcza umiejętne wykorzystanie metody prawnoporównawczej, jak również historycznej, które niewątpliwie znacząco wpływają na merytoryczny poziom prac prawniczych, a które nie przez wszystkich autorów są wykorzystywane w wymaganym zakresie i we właściwych proporcjach. Zaprezentowana w recenzowanej monografii metodologia badań nie budzi istotnych zastrzeżeń i potwierdza przekonanie o kompetencjach habilitantki, niezbędnych do samodzielnego podejmowania i prowadzenia badań naukowych.

Przywilejem autorki było przyjęcie takiej konstrukcji pracy, która miała w optymalny sposób zapewnić realizację założonego przez nią – chociaż niewyekspozowanego jednoznacznie we wstępie – celu badań. Przyjęta przez habilitantkę konstrukcja jej monografii jest przemyślana, wyrazista i we właściwych proporcjach rozbudowana. Swoje merytoryczne

rozważania autorka zaprezentowała w czterech wyodrębnionych i nazwanych rozdziałach pracy, poprzedzonych niezbyt obszernym wstępem. Godny podkreślenia jest fakt, iż rozważania merytoryczne zawarte w każdym rozdziale autorka poprzedza krótkim wprowadzeniem sygnalizującym referowaną problematykę badawczą, a kończy konkluzjami podsumowującymi każdy kolejny etap badań. Takie rozwiązanie bez wątpienia znacznie ułatwia lekturę książki.

W rozdziale I monografii, który bez wątpienia stanowi potrzebne, syntetycznie zaprezentowane wprowadzenie do szczegółowej problematyki badawczej, zatytułowanym: *Środowisko przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich – uwagi wprowadzające*, znajdujemy przede wszystkim rozważania terminologiczne, odnoszące się między innymi do dyskusyjnego, ale przecież fundamentalnego z punktu widzenia tytułu pracy i jej merytorycznej zawartości pojęcia środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich. Autorka nie formułuje jednak oddzielnej i szczegółowej definicji tego pojęcia, ale czyni to, odwołując się – z jednej strony do prawnomiędzynarodowych definicji przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich oraz do definicji środowiska i jego elementów – z drugiej. Wydaje się, że autorka mogła, a nawet powinna była pokusić się o bardziej precyzyjną terminologię odnośnie do tego fundamentalnego z punktu widzenia tytułu jej monografii pojęcia. Inne uwagi terminologiczne zaprezentowane w tym rozdziale mają bardziej „techniczny” charakter i odnoszą się do kwestii delimitacji przestrzeni kosmicznej, śmieci kosmicznych, skażeń radioaktywnych i biologicznych itp. W rozdziale II, zatytułowanym: *Ochrona środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich w międzynarodowej praktyce traktatowej*, autorka dokonała niezbędnej analizy traktatów kosmicznych, a zwłaszcza tych pięciu, które składają się na *corpus iuris spatialis*, a także porozumień międzynarodowych ograniczających działalność militarną państw również w odniesieniu do badanego środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich. Analiza ta przywiodła autorkę do konstatacji, iż w oparciu o te regulacje traktatowe trudno byłoby postulować ustanowienie odpowiedniego reżimu ochrony środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich bez daleko idących, a nawet fundamentalnych zmian reżimu międzynarodowego prawa kosmicznego w jego aktualnym kształcie. Wywiodła więc z tego stanowisko, że przyjęcie nowych traktatowych regulacji „mających za cel zapobieganie zanieczyszczeniu kosmosu i ochronę jego środowiska byłoby dowodem dojrzałości państw i racjonalnego podejścia do badania i użytkowania kosmosu”. Interesujące rozważania znajdujemy w kolejnym – III rozdziale monografii, w którym autorka skoncentrowała swoją uwagę na problematyce ochrony środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich, ale w kontekście funkcjonowania standardów o

charakterze pozatraktatowym, wypracowywanych przez różne organizacje międzynarodowe, w tym Organizację Narodów Zjednoczonych i Unię Europejską, jak również przez organizacje międzynarodowe o charakterze pozarządowym. (tytuł tego rozdziału jest następujący: *Ochrona środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich w kontekście praktyki pozatraktatowej*). Abstrahując od trafności tytułu tego rozdziału, autorka zaprezentowała w nim obszerny i pozytywnie przez nią oceniany dorobek pozatraktatowy, a więc regulacje o charakterze *soft law* w dziedzinie ochrony środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich, zwłaszcza w kontekście problematyki śmieci kosmicznych i ochrony planetarnej. Oznacza to nawiązanie do jej wcześniejszych badań, zaprezentowanych w powoływanym już wyżej tekście pt. *Problem space debris – od soft law do norm prawnie wiążących*? Wydaje się jednak, że – poszukując aksjologicznych podstaw uzasadniających efektywną ochronę środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich – najbardziej ambitne cele postawiła sobie habilitantka w rozdziale IV monografii (*Zasady międzynarodowego prawa środowiska a ochrona środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich*). W tej części pracy znajdujemy bowiem rozważania na temat możliwości transpozycji ogólnych zasad ochrony środowiska na grunt ochrony środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich. Podzielając stanowisko powoływanego autorów, że zasady międzynarodowego prawa środowiska, w tym zasada zrównoważonego rozwoju, pozwalają na konstruowanie odpowiedniego modelu ochrony środowiska kosmosu habilitantka uznała ostatecznie, iż zasady te mogą zostać wykorzystane instrumentalnie w procesie tworzenia ram prawnych ochrony środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich, ale podkreśliła, że aktualnie działanie takie jest najbardziej prawdopodobne na gruncie *soft law*. Jako że autorka przyjęła rozwiązanie oznaczające, że każdy rozdział jej pracy kończy podsumowanie, w samym zakończeniu pracy znajdujemy uwagi o dosyć ogólnym charakterze, aczkolwiek wyraźnie zarysowany jest postulat *de lege ferenda* odnośnie do pożądaných międzynarodowych regulacji normatywnych w dziedzinie ochrony środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich.

Reasumując tę część uwag recenzyjnych należy podkreślić, że dr Dagmara Kuźniar zaprezentowała w swojej pracy bardzo interesującą i aktualną problematykę badawczą. Dla zaprezentowania tej obszernej i wielowątkowej, a zarazem szczegółowej problematyki ochrony środowiska przestrzeni kosmicznej i ciał niebieskich autorka musiała odwoływać się do całej bogatej warstwy aksjologicznej międzynarodowego prawa ochrony środowiska. Rozważania merytoryczne habilitantki bez wątpienia odzwierciedlają skalę i znaczenie problemów, jakie wynikają dla każdego badacza problematyki międzynarodowego prawa

kosmicznego. Należy uznać, że wiedza habilitantki w tej dziedzinie jest nie tylko szeroka, ale również szczegółowa. Rozważając problematykę badawczą zapowiedzianą w tytule ocenianej monografii, habilitantka zaprezentowała przede wszystkim obszerną analizę reprezentatywnych regulacji normatywnych, jak również – chociaż nie zawsze w wystarczającym zakresie – odwołała się do podstawowych koncepcji teoretycznych w tej dziedzinie. Rozważania merytoryczne dr Dagmary Kuźniar świadczą bez wątpienia o jej kompetencjach merytorycznych w dziedzinie prawa międzynarodowego w ogóle i międzynarodowego prawa kosmicznego w szczególności, których źródłem jest nie tylko wieloletnie doświadczenie naukowe, ale przede wszystkim pasja badawcza habilitantki.

Biorąc pod uwagę powyższe, ocena wskazanego przez dr Dagmarę Kuźniar osiągnięcia naukowego zgodnie z art. 16 ust. 2 p. 1. ustawy z dnia 14 marca 2003 r. stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki jest pozytywna.

3. Ocena aktywności naukowej i dydaktycznej.

Jak podkreśliłem wyżej, aktywność naukową habilitantki można uznać za istotną, wielowątkową i niewątpliwie rozwijającą stan badań w zakresie podejmowanej i realizowanej problematyki badawczej, która często ma charakter nowatorski i odpowiada na konkretne zapotrzebowanie praktyki.

O pozycji naukowej dr Dagmary Kuźniar w zakresie realizowanej przez nią problematyki badawczej świadczy również fakt, że brała i bierze ona aktywny udział w konferencjach naukowych – zwłaszcza krajowych, na których prezentuje referaty z zakresu zróżnicowanej, ale ważnej i aktualnej problematyki badawczej. Po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych habilitantka uczestniczyła w ponad 20 takich konferencjach, a na 10 z nich wygłosiła referaty. Duża część z tych konferencji została zorganizowana dzięki aktywnemu udziałowi habilitantki w komitetach organizacyjnych i naukowych, co odnosi się zwłaszcza do mających już uznaną pozycję w środowisku naukowym Rzeszowskich Konferencji Prawa Lotniczego i Kosmicznego oraz Technologii. W tym samym okresie uczestniczyła ona w realizacji krajowych projektów badawczych (Program Operacyjny Kapitał Ludzki, UR – nowoczesność i przyszłość regionu, projekt współfinansowany przez UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego), Recenzowała publikacje na potrzeby krajowego czasopisma naukowego. Na oddzielne podkreślenie zasługuje realizacja przez habilitantkę staży w krajowych i zagranicznych w uznanych instytucjach naukowych (Instytut Prawa Międzynarodowego, Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytetu Warszawskiego i Staffordshire Law School). W ramach swoich obowiązków naukowych habilitantka sprawowała opiekę naukową nad doktorantami. W jednym przewodzie doktorskim – uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej – została powołana do sprawowania obowiązków promotora pomocniczego. Habilitantka jest członkiem dwóch stowarzyszeń naukowych: Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (Grupa Polska ILA) i Polskiego Towarzystwa Studiów Europejskich.

Na szczególne podkreślenie zasługuje dorobek dydaktyczny dr Dagmary Kuźniar. Habilitantka z powodzeniem prowadziła i prowadzi w różnych formach zajęcia dydaktyczne na studiach prawniczych i administracyjnych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego, zwłaszcza z zakresu prawa międzynarodowego publicznego, międzynarodowego prawa praw człowieka, prawa organizacji międzynarodowych i prawa Unii Europejskiej. W ramach swoich obowiązków dydaktycznych habilitantka prowadziła również seminaria magisterskie i licencjackie. Pod jej naukowym kierownictwem zostało przygotowanych ponad 40 prac magisterskich i prawie 30 prac licencjackich, a zrecenzowanych prawie 60 takich prac. Habilitantka podejmowała i realizowała interesujące inicjatywy na rzecz wspierania procesu dydaktycznego i popularyzacji nauki, czego najlepszym przykładem jest aktywny udział w organizacji Rzeszowskich Otwartych Konferencji Naukowych i konferencji studenckich na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego, organizowanych przez Koło Naukowe Prawa Międzynarodowego i Prawa Europejskiego oraz Koło Naukowe Prawa Konstytucyjnego.

W świetle powyższych uwag mogę więc wyrazić opinię, że zarówno aktywność naukowa dr Dagmary Kuźniar, jak również jej aktywność dydaktyczna, międzynarodowa i organizacyjna, a także działalność w zakresie popularyzacji nauki potwierdzają dojrzałość naukową i samodzielność badawczą habilitantki.

4. Konkluzja.

Konkludując powyższe uwagi mogę jednoznacznie stwierdzić, że Pani dr Dagmara Kuźniar podejmuje i realizuje wielowątkową i zróżnicowaną aktywność naukową, obejmującą – po uzyskaniu stopnia naukowego doktora nauk prawnych – kilka wyraźnie zarysowanych obszarów badawczych. Rezultaty tej działalności mogą być uznane za istotną aktywność naukową i ocenione jako wnoszące znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, jaką jest prawo, a tym samym za umożliwiające jej ubieganie się o kolejny awans

naukowy. W związku z tym i w świetle sformułowanych wyżej uwag i ocen stwierdzam, że dr Dagmara Kuźniar spełnia w niezbędnym zakresie warunki określone w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789) i wnioskuję o dopuszczenie jej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Tadeusz Gadkowski

Prof. UAM dr hab. Tadeusz Gadkowski

Poznań, 19 grudnia 2019 r.